

GYPZY

Medieval Europe

ยุคกลาง

หนังสือนี้เป็นของประวัติศาสตร์จากความล้มเหลวถึงความรุ่งโรจน์
จากโรมันโบราณสู่การค้นพบโลกใหม่

ภัทรพล สมหมาย

Copyright

นักสัจจนหน้ากระดาษ
ผู้แสวงหาความรู้และภูมิปัญญามาบรรณาการนักอ่าน

G Y P Z Y

GYPSY

Medieval Europe

ยุโรปยุคกลาง

ภัทรพล สมเหมาะ เขียน

ราคา 420 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ภัทรพล สมเหมาะ.

ยุโรปยุคกลาง = Medieval Europe.-- กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุ๊ป, 2567.

408 หน้า.

1. ยุโรป -- ประวัติศาสตร์. I. ชื่อเรื่อง.

940.1

ISBN 978-616-301-805-2

© ข้อความในหนังสือเล่มนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ไม่ว่าในรูปแบบใดต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน
ยกเว้นเพื่อการอ้างอิง การวิจารณ์ และประชาสัมพันธ์

บรรณาธิการอำนวยการ

: คราววุฒิ เกษม

บรรณาธิการบริหาร

: สุรชัย พิงษ์ภูมิ

กองบรรณาธิการ

: คณิดา สุตราม พรณิกา ครุโสภา วันวิสา เขตตรง
อันติไธโอ โคมชา ญักฐิภัทร ศิริพงษ์เงิน

พิสูจน์อักษร

: Duloc Villagers

รูปเล่ม

: Evolution Art

ออกแบบปก

: เฉลิมพันธุ์ ปัญจมาพิรมย์

ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด

: นุชนันท์ ทักษิณบัณฑิต

ผู้จัดการฝ่ายการตลาด

: ชิตพล จันสด

ผู้จัดการทั่วไป

: เวชพงษ์ รัตนมาลี

พิมพ์ที่

: บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

: บริษัท ยิปซี กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 37/145 รามคำแหง 98

แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0 2728 0939 โทรสาร 0 2728 0939 ต่อ 108

www.gypsygroup.net

www.facebook.com/gypsygroup.co.ltd

LINE ID: @gypzy

สนใจสั่งซื้อหนังสือจำนวนมากเพื่อสนับสนุนทางการศึกษา สำนักพิมพ์ลดราคาพิเศษ ติดต่อ โทร. 0 2728 0939

Medieval Europe

ยุโรปยุคกลาง

ภัทรพล สมเหมาะ

ตำนานสำนักพิมพ์

ทวีปยุโรปเป็นทวีปที่มีพลวัตทางประวัติศาสตร์มากมาย ตั้งแต่ยุคสมัยของนครรัฐกรีก สาธารณรัฐและจักรวรรดิโรมัน จนถึงยุคสมัยของชาติ สงครามโลก สงครามเย็น และยุคปัจจุบัน ทวีปเล็กๆ แห่งนี้เป็นจุดกำเนิดของเรื่องราวต่างๆ มากมาย และเป็นทวีปที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับโลกด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการค้นพบดินแดนใหม่ การตั้งรกราก หรือการล่าอาณานิคม และกระแสโลกาภิวัตน์ที่ตามมา แม้แต่ในยุคสมัยหนึ่ง โลกส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติยุโรป และชนชาติที่เป็นลูกหลานของชาวยุโรป

แต่ทว่า ก่อนที่ยุโรป รัฐและชนชาติต่างๆ จะได้สร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ในโลกเมื่อเข้าถึงยุคสมัยใหม่ ทวีปนี้เคยผ่านยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่าน เกิดจากการล่มสลายของดินแดนฝั่งตะวันตกของจักรวรรดิมหาอำนาจที่ปกครองดินแดนส่วนใหญ่ของยุโรป อย่าง จักรวรรดิโรมัน และดินแดนยุโรปตะวันตกถูกแทนที่ด้วยบรรดาอาณาจักรของชนเผ่าต่างๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจักรวรรดิเดิม ซึ่งต่อมาจะพัฒนาไปเป็นรัฐต่างๆ ในยุคสมัยใหม่ อาณาจักรเหล่านี้มีการพัฒนาตัวเอง สร้างตัวตนจากชนเผ่าเดิม ผสมผสานกับวัฒนธรรมโรมันและคนท้องถิ่น กลายเป็นชนชาติใหม่ มีภาษาใหม่ ระหว่างนั้นก็มีความขัดแย้ง การต่อสู้ ทั้งภายในอาณาจักรและระหว่างอาณาจักรเหล่านั้น ในขณะที่ในฝั่งตะวันออก จักรวรรดิโรมันก็ยังคงยืนหยัด ถูกแปรเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และโครงสร้าง เผชิญกับสงคราม ความขัดแย้งและความถดถอย ทำให้รัฐอื่นๆ เริ่มผุดขึ้นมา ก่อนที่ตัวจักรวรรดิเก่าจะล่มสลายลงไปในที่สุด

หลังจากการล่มสลายของจักรวรรดิ และก่อนได้พบแสงสว่างใหม่
ของยุคสมัยแห่งการเกิดใหม่ มันคือยุคสมัยของการสร้างตัวตน ยุคสมัย
ของสงคราม ความขัดแย้ง ยุคแห่งศาสนา ยุคแห่งศักดินาและอัศวิน ยุค
ที่บางคนขนานนามว่าเป็นยุคมืด นี่คือ “ยุคกลาง” ยุคคั่นกลางระหว่าง
ยุคโบราณและยุคสมัยใหม่ ซึ่งมันถูกขนานนามเช่นนี้ครั้งแรก ก็ในยุโรป
นี่แหละ

ยุคกลางในยุโรปคือเรื่องราวของอาณาจักรและภูมิภาคต่างๆ ใน
ยุโรป รวมถึงแนวโน้มและลักษณะสำคัญในแต่ละช่วง ตลอดระยะเวลา
เกือบพันปี ตั้งแต่การล่มสลายของจักรวรรดิโรมันในฝั่งตะวันตกเมื่อ
ศตวรรษที่ 5 และไปสิ้นสุดในช่วงศตวรรษที่ 15 เมื่อโคลัมบัสไปค้นพบ
โลกใหม่ ในช่วงรุ่งอรุณของยุคสมัยใหม่ พัฒนาการต่างๆ ในนี้เป็นการปู
รากฐานที่จะนำไปสู่ยุคสมัยใหม่และยุโรปอย่างที่เราจะได้เห็นในปัจจุบัน
และรากฐานของความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับโลกด้วย

เนื่องจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในยุคกลางมีความหลากหลาย
ด้านภูมิภาคและเรื่องราวต่างๆ มากมาย ซึ่งไม่อาจเล่าโดยละเอียดได้
หมด ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้จะเป็นข้อมูลโดยสังเขปของสถานการณ์ของ
ดินแดนและยุคสมัยที่ทวีปยุโรปต้องเผชิญในยุคสมัยนั้น เพื่อให้เห็นและ
เข้าใจภาพรวมของยุคสมัย โดยหวังว่าผู้อ่านจะได้รับความรู้และได้รับ
พื้นฐานมากพอสมควรก่อนจะศึกษาลงลึกในภายหลัง

ขอให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความสนุกเพลิดเพลินจากการอ่าน
หนังสือเล่มนี้ และด่ำดิ่งลงสู่ “ยุโรปยุคกลาง” ยุคสมัยหลังการล่มสลาย
และก่อนการเกิดใหม่

ด้วยความปรารถนาดี
สำนักพิมพ์อียิปซี

คำนำผู้เขียน

ยุคกลาง โดยเฉพาะยุคกลางในยุโรป ถือว่าเป็นหัวข้อประวัติศาสตร์ที่เป็นที่นิยมศึกษาเป็นอย่างมาก สืบเนื่องจากแหล่งข้อมูลที่ค่อนข้างกว้างหลากหลาย และแรงบันดาลใจจากสื่อต่างๆ ทั้งวิดีโอเกมหรือภาพยนตร์ นิยายหรืออะไรก็ตามที่วาดภาพยุคกลางในรูปแบบต่างๆ ตลอดจน Setting สมมติต่างๆ โดยเฉพาะ Setting แฟนตาซีที่นิยมเอายุคกลางยุโรปเป็นต้นแบบ

ดังนั้นเมื่อผมได้รับมอบหมายให้เขียนเรื่องนี้ ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างหนักพอสมควร ด้วยความกว้างและยาวของมัน ความกว้างในเชิงภูมิศาสตร์ และความยาวในเชิงของเวลา แต่ว่าด้วยความที่มันเป็นเรื่องท้าทาย ผมจึงรับงานเขียนมา

ยุคกลาง แต่เดิมหลายคนอาจนึกถึงหลายอย่าง ทั้งยุคมืด ยุคของอัศวิน ยุคของสงคราม ยุคของเจ้าชาย-เจ้าหญิง แต่มันยังมีอะไรที่มากกว่านั้นอีก ที่แน่ๆ คือมีมากกว่าอังกฤษกับฝรั่งเศส มีมากกว่ายุโรปตะวันตก ซึ่งพอมองในภูมิภาคอื่น เราอาจจะได้เห็นภาพที่แตกต่างกันออกไป และเมื่อเรามองภาพที่กว้างแล้ว เราอาจได้เห็นพัฒนาการที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ภายใต้สถานการณ์ร่วมกัน เจือนไขร่วมกัน หรือที่ต่างกันก็ได้

หนังสือเล่มนี้ เน้นอนว่าไม่ใช่หนังสือประวัติศาสตร์ยุคกลางเล่มแรก แต่ผมก็พยายามนำเสนอประวัติศาสตร์ยุคกลางในแง่มุมที่หลากหลายที่สุดและเข้าใจง่ายที่สุด ซึ่งหวังว่าผู้อ่านจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลินนะครับ

สารบัญ

บทนำ : ยุคกลาง มันคืออะไรและทำไม?	9
บทที่ 1 : ยุคกลางตอนต้น ค.ศ. 476–1000	23
บทที่ 2 : ยุคกลางอันรุ่งโรจน์ ค.ศ. 1000–1300	141
บทที่ 3 : ยุคกลางตอนปลาย ค.ศ. 1300–1500	271
บรรณานุกรม	384

המלכה

บทนำ

ยุคกลาง มันคืออะไรและทำไม?

ยุคกลาง Middle Ages หรือ Medieval หนึ่งในยุคสมัยที่คนทั่วไปค่อนข้างจะนึกออกอยู่ ยุคสมัยของพระราชินี ชุนนาง เจ้าหญิง และอัศวิน ยุคสมัยอันทรงเสน่ห์ของเรื่องราวต่างๆ ที่ยังเป็นທີ່หลงใหลสำหรับคนส่วนใหญ่ที่มองดูห่างๆ จากภายนอก ผ่านเรื่องเล่าต่างๆ ผ่านนิทานและสื่อผลิตซ้ำต่างๆ โดยเฉพาะภาพยนตร์ บางคนก็มองว่ามันคือยุคสมัยแห่งความดิบเถื่อน ความรุนแรงและความมั่งคั่งทางศาสนา

นี่คือความเชื่อต่างๆ ของยุคกลางจากมุมมองคนทั่วไป

ถ้าหากพูดถึงในเชิงรายละเอียดล่ะ อะไรคือยุคกลาง แล้วทำไมมันถึงถูกเรียกว่ายุคกลางกันแน่?

บทนี้จะอธิบายเรื่องเหล่านี้ และเป็นการวางกรอบข้างต้น ก่อนจะลงรายละเอียดในเนื้อหาจริงถัดไป

1. อะไรคือยุคกลาง?

ยุคกลาง (Middle Ages หรือ Medieval) คือยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ยุโรป ซึ่งการกำหนดระยะเวลาโดยนัย ก็คือระหว่างปีประมาณ ค.ศ. 500–1400/1500 เรียกได้ว่าเป็นระยะเวลาเกือบพันปี คั่นกลางระหว่างการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกและการเริ่มขึ้นของยุคสมัยใหม่ (Modern Era) ในตะวันตก ซึ่งเริ่มจากยุคเรอแนซ็องส์ (Renaissance)¹

ยุคกลางของยุโรปเป็นช่วงเวลาที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างด้วยความที่มันกินเวลาเกือบพันปี ไม่ว่าจะเป็นการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันในฝั่งตะวันตก ทำให้ชนบทธรรมเนียมและระบบราชการยุคโบราณจางหายไป ถูกแทนที่ด้วยระบบของ พวกอนารยชน หรือ Barbarian ที่เข้ามาตั้งรกรากในดินแดนโรมันตะวันตกเดิมและก่อตั้งอาณาจักร ซึ่งต่อมากลายเป็นรัฐต่างๆ ในยุโรป ซึ่งการเข้ามาแทนที่นี้ทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นประชากรกลุ่มใหม่ที่เข้ามาผสมผสานกับประชากรเก่าในจักรวรรดิเดิม ระบบการเมืองแบบใหม่ที่อิงระบบชนชั้นทางสังคม โดยที่อำนาจนำทางโลกอยู่กับพวกนักรบเป็นหลัก หรือระบบอาณาจักรต่างๆ ที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันผ่านสายใยความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางกับกษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งต่อมามีสิ่งเหล่านี้ก็จะค่อยๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ ก่อร่างสร้างรากฐานหนึ่งของยุโรปในหน้าตาที่พวกเราเคยชินในปัจจุบัน

มันคือยุคสมัยของความไม่แน่นอน จักรวรรดิโรมัน มหาอำนาจ และจักรวรรดิสากลของยุโรปได้ล่มสลายลงแล้ว อย่างน้อยก็ในฝั่งตะวันตก ที่มีกรุงโรมเป็นศูนย์กลาง ถูกแทนที่ด้วยอาณาจักรต่างๆ ของชนเผ่า

¹ Norman Cantor. *Inventing the Middle Ages* (HarperCollins E-book, 2016), THE QUEST FOR THE MIDDLE AGES: I. Between Rome and Renaissance.

ป่าเถื่อน ซึ่งสถานะในช่วงยุคก่อตั้งก็แน่นอนว่ายังห่างไกลจากคำว่า **รัฐชาติ** ในยุคสมัยใหม่ และเปลือๆ ยังห่างไกลจากรัฐที่เสถียรภาพ ด้วยซ้ำ นี่คือยุคสมัยของรัฐที่ยังไม่มีความแน่นอน ยุคสมัยของรัฐขุนศึก จึงอยู่ที่รัฐเหล่านี้มีโครงสร้างการเมืองและอำนาจต่างๆ แต่ภายในนั้นก็ไม่ได้มีระบบอะไรรับรองนอกจากกำลังในมือ ดังนั้นยุคนี้จึงเป็นยุคของการเมืองที่ถูกสนับสนุนและค้ำจุนด้วยการใช้อุบายและกำลัง ทำให้เป็น ยุคสมัยที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งต่างๆ ทั้งภายในระหว่างขุนนางต่างๆ ตลอดจนกษัตริย์ หรือภายนอกระหว่างกษัตริย์ของแคว้นต่างๆ โดยในช่วงเวลาเกือบพันปีนี้ ยุโรปแทบจะหาเสถียรภาพหรือความสงบสุขแบบ สมัยโรมันไม่เจอเลย ความขัดแย้ง ความวุ่นวาย และสงคราม คือปัจจัยหลักของยุคสมัยนี้

การล่มสลายของอำนาจส่วนกลางอย่างจักรวรรดิโรมัน คือการ ล่มสลายของโครงสร้างระบบราชการที่คอยจัดการและบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนความปลอดภัยและความมั่นคงต่างๆ เมื่ออำนาจส่วนกลาง นั้นล่มลงแล้ว ชาวบ้านที่เคยได้รับความมั่นคงและความปลอดภัยจาก กองทัพโรมันและระบบกฎหมายต่างๆ ก็ต้องเผชิญกับความปกติใหม่ หรือ New Normal ที่เข้ามาแทนที่โรมัน คือพวกอนารยชนที่เข้ามา เป็นอำนาจทางโลกใหม่ และศาสนจักรซึ่งเป็นขั้วอำนาจเก่าสมัยโรมัน หากแต่เริ่มมีอำนาจมากขึ้นหลังสิ้นอำนาจจักรพรรดิ ไม่มีแล้วกองกำลัง ตำรวจหรือกองทหารประจำการ ไม่มีแล้วเหล่าข้าราชการหรือเสมียน ที่คอยดูแลระบบราชการอันใหญ่โตกว้างขวาง สิ่งที่มาแทนที่กองกำลัง เหล่านี้คือชนชั้นนักบวชที่คอยดูแลรักษาคนในคุ้มครองภายในอาณาเขต ของตน ส่วนระบบราชการรายวันก็เปลี่ยนมือจากข้าราชการโรมันไปสู่ พวกพระ กลุ่มปัญญาชนที่มีความรู้ในมือและเก็บรักษาความรู้เหล่านั้น ต่อไป ศูนย์กลางการเรียนรู้เริ่มปรากฏขึ้นภายในโบสถ์วิหารต่างๆ ในฐานะ

แหล่งเก็บรวบรวมความรู้ ขณะที่โลกกำลังกลับตาลปัตร²

แต่ยุคกลางมันคือยุคสมัยแห่งความรุนแรง ความไร้ระเบียบ ความมลายและความมืดมนจริงๆ หรือ?

มันก็ไม่เสมอไป จริงอยู่ที่จักรวรรดิโรมันล่มสลายในฝั่งตะวันตก แต่จักรวรรดิโรมันก็ไม่ได้สิ้นอำนาจไปโดยสิ้นเชิง จักรวรรดิโรมันยังคงรอดตายอยู่ในฝั่งตะวันออก และมันก็ได้เป็นจักรวรรดิที่อ่อนแอเสมอไป เพราะมันยังคงเป็นมหาอำนาจทางทหารหลักในเมดิเตอร์เรเนียน และกำลังรับศึกหนักกับทางตะวันออก อีกทั้งยังมีอำนาจมากพอที่จะกลับมาฟื้นฟูอำนาจบางส่วนในตะวันตกด้วยซ้ำ และความเป็นโรมันในตะวันตกก็ยังไม่ได้ถูกละทิ้งไปโดยสิ้นเชิงแต่อย่างใด ขนบแบบโรมันยังคงอยู่กับสถาบันต่างๆ ที่สำคัญสุดคือศาสนจักรคาทอลิกที่มีศูนย์กลางในกรุงโรม อีกทั้งยังใช้ภาษาละติน ภาษาเดียวกับพวกโรมัน ในฐานะภาษาของบทสวด และต่อมาจะเป็นภาษาสากลในการดำเนินการต่างๆ และจักรวรรดิโรมันตะวันตกก็ไม่ได้ล่มสลายไปเสียทีเดียว เพราะในช่วงยุคกลางนี้เองที่เริ่มมีความพยายามฟื้นฟูจักรวรรดิโรมัน โดยที่ผู้ครองตำแหน่งไม่ได้เป็นโรมัน และหน้าตามันอาจจะไม่ใช่โรมันสักเท่าไรนัก แต่มันก็จะคงอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน เลยยุคกลางไปด้วยซ้ำ

ยุคกลางอาจจะเต็มไปด้วยอาณาจักรต่างๆ ซึ่งแต่ละแห่งถือกำเนิดจากพวกชนเผ่าป่าเถื่อนทั้งหลาย ที่แต่เดิมก็ก่อตั้งอาณาจักรในฐานะรัฐขุนศึก แต่ความเป็นรัฐขุนศึกเหล่านี้ไม่ได้คงอยู่ไปตลอดกาล ชนเผ่าป่าเถื่อนเหล่านี้ พวกเขาเองก็ยินดียอมรับขนบและระบบของพวกโรมัน ที่สำคัญที่สุดคือระบบการบริหารบางอย่าง นำมันมาผสมผสานกับขนบดั้งเดิมของตน ทำให้เกิดระเบียบแบบใหม่ขึ้นในดินแดนโรมันตะวันตก

² "Europe in the Middle Ages - Medieval, Monastic, Literacy". Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/education/Europe-in-the-Middle-Ages>

เดิม กลายเป็นรัฐยุคกลาง เหล่าราชอาณาจักรและราชรัฐทั้งหลายซึ่งหลายแห่งยังคงอยู่และพัฒนามากลายเป็นรัฐชาติของยุโรปในเวลาต่อมา

การล่มสลายของจักรวรรดิโรมันในฝั่งตะวันตกอาจทำให้ความรู้หลายอย่างสูญหายไป แต่ก็ยังมีหลายอย่างถูกเก็บรักษาในมือของพระ อยู่ภายในโบสถ์วิหารต่างๆ ความรู้ยุคโบราณ ยุคสมัยที่รุ่งเรืองและเป็นระบบระเบียบยิ่งกว่ายังคงถูกเก็บรักษาไว้ และไม่ได้ถูกเก็บงำ มันได้รับการศึกษา ถูกนำมาประยุกต์ใช้และเผยแพร่ จนทำให้เกิด “ยุคเรอแนซ็องส์” หรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาต่างๆ ในช่วงยุคกลาง ก่อนจะเกิดเรอแนซ็องส์จริงๆ ในช่วงต้นสมัยใหม่อีก

บางที ยุคกลางมันก็ได้เป็นยุคมืดเสมอไป บางทีมันอาจจะจะเป็นแค่ยุคเปลี่ยนผ่านด้วยซ้ำ

2. ทำไมถึงเรียกว่ายุคกลาง?

อย่างแรกที่เราจะต้องมาทำความเข้าใจกันก่อนเลยก็คือ ยุคกลาง คือการกำหนดยุคสมัย (Periodization) ซึ่งเป็นสิ่งที่นักประวัติศาสตร์กำหนดขึ้นในช่วงเวลาหลังจากผ่านยุคดังกล่าวไปแล้ว ดังนั้นนี่คือคำที่นักวิชาการในยุคหลังหรือยุคใกล้เคียงใช้เรียก ส่วนคนทั่วไปในยุคกลาง ไม่น่าจะบอกว่าตัวเองเป็นคนในยุคกลาง พวกเขาแค่อยู่ “ในศักราชของพระเจ้าเป็นเจ้าของเรา” (In the year of Our Lord – Anno Domini) คริสต์ศักราชที่เท่าไรก็ว่าไป หรืออาจอยู่ในระบบปีหรือยุคแบบอื่นตามที่คนยุคนั้นรู้จักที่สุดแต่ แต่คำว่า ยุคกลาง มันเป็นอะไรที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นพอสมควร และยังไม่แพร่หลายในยุคของมันเอง

สำหรับคนในยุคกลาง โดยเฉพาะพวกนักเขียนในยุคนั้น พวกเขาที่มีระบบการแบ่งยุคของตัวเองอยู่แล้ว โดยมันเป็นระบบการแบ่งยุคตาม

แนวคิดศาสนา เช่น ระบบหกยุคของโลก (Six Ages of the World) ตั้งแต่ยุคที่หนึ่งคือจุดเริ่มต้นของมนุษย์ตั้งแต่การถือกำเนิดอดัมกับอีฟ (Adam and Eve) ถึงช่วงที่โนอาห์ (Noah) สร้างเรืออาร์ก (Ark) หนีน้ำท่วมโลก ไปจนถึงยุคที่หก ยุคที่พระเยซูจะเสด็จกลับมา หรือยุคสมัยแบบสี่ราชอาณาจักร (Four Kingdoms) จากพระธรรมดาเนียล (Books of Daniel) ซึ่งกล่าวถึงสี่จักรวรรดิที่เป็นมหาอำนาจปกครองโลก อันได้แก่ บาบิโลน เปอร์เซีย กรีกและโรม ก่อนจะเข้าสู่กาลอวสานและยุคแห่งพระอาณาจักรแห่งพระเจ้า³

แล้วใครเป็นคนกำหนดคำว่า *ยุคกลาง* ละ?

อย่างแรกเลย ยุคกลางกำเนิดขึ้นมาจากกระบวนการกำหนดยุคแบบสามยุคสำหรับประวัติศาสตร์ยุโรป ยุคโบราณ ยุคกลาง และยุคสมัยใหม่นักประวัติศาสตร์พวกแรกๆ ที่ใช้ระบบนี้คือนักประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อ ระหว่างช่วงปลายยุคกลาง เข้ายุคสมัยใหม่

ลีโอนาร์โด บรูนิ (Leonardo Bruni) เป็นชาวอิตาลี หรือถ้าจะให้เจาะจงคือ เป็นชาวแคว้นทัสคานี ชาวเมืองฟลอเรนซ์ เขามีชีวิตในยุคศตวรรษที่ 14-15 (1370-1444) เขาเป็นหลายอย่าง ทั้งนักมานุษยนิยม (Humanist) รัฐบุรุษที่เคยรั้งตำแหน่งสมุหนายก (Chancellor) แห่งฟลอเรนซ์ในปี ค.ศ. 1410-1411 และในปี ค.ศ. 1427-1444 อีกทั้งยังเคยเป็นเลขาธิการประจำพระสันตะปาปาสี่องค์ระหว่างปี ค.ศ. 1405-1414

แต่สิ่งที่น่าจดจำที่สุดสำหรับบรูนิคือ งานเขียนของเขาในฐานะนักประวัติศาสตร์ หนึ่งในนั้นคือ *Historiarum Florentini populi libri XII* หรือ *ประวัติศาสตร์ชาวฟลอเรนซ์ 12 เล่ม* ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.

³ "The Middle Ages - The idea of the Middle Ages - The term and concept before the 18th century". Encyclopædia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Europe/The-Middle-Ages>

1442 ซึ่งมันมีเนื้อหาเกี่ยวกับนครฟลอเรนซ์และประชาชนของเมือง นับตั้งแต่การก่อตั้งในสมัยสาธารณรัฐโรมัน โดยพวกทหารผ่านศึกของ แม่ทัพซุลลา (Sulla / Lucius Cornelius Sulla Felix - เผด็จการทหาร คนแรกที่ยึดอำนาจรัฐโรมันด้วยสงครามกลางเมือง) ไปจนถึงฟลอเรนซ์ ในช่วงศตวรรษที่ 15 ยุคสมัยที่อิตาลีเหนือแตกเป็นเสี่ยงๆ จากการเสื่อม อำนาจของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ และฟลอเรนซ์ก็เป็นหนึ่งใน สนามรบเชิงอุดมการณ์ระหว่างฝ่ายนิยมจักรพรรดิ (Ghibellines) กับฝ่าย นิยมพระสันตะปาปา (Guelphs) แต่นครแห่งนี้ก็กำลังเกิดใหม่จากกระแส การฟื้นฟูวัฒนธรรมในยุคนั้น โดยหนังสือชุดนี้มักถูกมองว่าเป็นงานเขียน ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ยุคแรกๆ ที่ในเวลาต่อมา บรรดานักประวัติศาสตร์ มานุษยนิยมจะนำมาใช้เป็นแบบแผนเป็นเวลาสองร้อยกว่าปี⁴

ความน่าสนใจของ *Historiarum Florentini* นี้คือ มันเป็นผลงาน แรกๆ ที่ทำการแบ่งโครงสร้างยุคออกเป็นสามยุคที่ต่อมาจะหมายถึง ยุค โบราณ ยุคกลาง และยุคสมัยใหม่ (ขณะนั้น หมายถึงยุคร่วมสมัยของบรูนิ) ซึ่งมันเป็นการแบ่งยุคในเชิงขราวาส ต่างจากการแบ่งยุคสมัยเชิงศาสนา ที่อิงจากตำนานพระเจ้าสร้างโลกและเนื้อหาในพระคัมภีร์แล้วต่อยาวมา ถึงยุคร่วมสมัย^{5 6} โดยสำหรับบรูนิแล้ว เขาเขียนหนังสือชุดนี้ โดยเริ่มต้น จากยุคโบราณสมัยสาธารณรัฐโรมัน การเสื่อมโทรมและการล่มสลายของ จักรวรรดิโรมัน จากนั้นเนื้อหาที่ข้ามช่วงเวลาคั่นกลาง ยุคสมัยของความ

⁴ Leonardo Bruni; James Hankins (trans.). History of the Florentine People, Volume 1: Books I-IV (Harvard University Press, 2001). <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674005068>

⁵ Dino Meloni. Medium aevum, tempus imaginarium. From Brutus to Brexit: making history, creating the past. In: Bulletin des anglicistes mdivistes, N92, 2018. Actes de l'atelier Moyen-Age du congrès de la SAES Paris 2018 : Rvolution(s). 28-42. https://www.persee.fr/doc/bamed_0240-8805_2018_num_92_1_2482

⁶ "LEONARDO BRUNI (1369-1444) - De bello Italico adversus Gothos gesto 1470". Royal Trust Collection. <https://www.rct.uk/collection/1057887/de-bello-italico-adversus-gothos-gesto>

ผูกพันและความป่าเถื่อนเกือบพันปี ช่วงเวลาที่ต่อมามีเรียกว่า ยุคกลาง และปิดท้ายด้วยประวัติศาสตร์ที่ตีแผ่ถึงการเกิดใหม่ของฟลอเรนซ์ในสมัยของเขา ที่เริ่มกลายเป็นมหาอำนาจท้องถิ่นของอิตาลีตอนกลาง⁷

ลีโอนาร์โด บรูนิ
(ภาพจาก Walker Art Gallery)

อย่างไรก็ตาม บรูนิก็ไม่ได้เป็นคนแรกที่คิดว่ายุคกลางเป็น ยุคมืด ยุคสมัยแห่งความเสื่อมโทรมและความป่าเถื่อน หากแต่ความคิดนี้เป็นความคิดที่เริ่มได้รับความนิยมในสมัยศตวรรษที่ 14 ในยุคใกล้เคียงกับบรูนิ โดยมาจากนักปราชญ์ชาวอิตาลี แคว้นทัสคานี คนบ้านเดียวกันกับบรูนิ นามว่า ฟรันเชสโก เพทราร์กา (Francesco Petrarca, 1304-1374)

⁷ Gary Ianziti. "The Birth of Humanist Historiography". EHNE - Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe. <https://ehne.fr/en/node/21301/printable/pdf>

ฟรันเชสโก เพทราร์กา หรือ เพทราร์ก
(ภาพจาก *Encyclopaedia Britannica*)

หรือ เพทราร์ก (Petrarch) ผู้ที่ถูกยกย่องให้เป็นบิดาของยุคเรอแนซองส์ ด้วยผลงานคือการค้นพบจดหมายของซีเซโร (Cicero) รัฐบุรุษโรมันสมัย สาธารณรัฐ

แต่เดิม ตามมุมมองของคนยุคกลาง ยุคโรมันและยุคโบราณสมัย คลาสสิกมักถูกมองว่าเป็นยุค *Tenebrae* หรือยุคแห่งความมืด เนื่องจาก เป็นยุคที่ขาดแสงสว่างแห่งศาสนาคริสต์ ดังนั้นเมื่อพระคริสต์นำแสงสว่าง มาสู่มวลมนุษยชาติ โลกจึงออกจากยุคมืด แต่ด้วยการค้นพบหลักฐาน ใหม่เกี่ยวกับยุคสมัยเก่า เพทราร์กจึงมองด้วยมุมมองแบบวัฒนธรรมและ ฆราวาสแทนมุมมองศาสนา มองว่ายุคโบราณคือยุคสมัยแห่งความรุ่งโรจน์ ยุคสมัยของมหาอำนาจ ยุคของรัฐบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ที่มีผลงานต่างๆ มากมาย

คริสตอฟ เคลลาริอุส

(ภาพจาก Johann Christoph v. Dreyhaupt Beschreibung des Saalkreises)

ส่วนยุคหลังจากการล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน ยุคที่คนซึ่งไม่ใช่ชาวอิตาลีได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งจักรพรรดิโรมัน และช่วงเวลาอีกหลายร้อยปีเรื่อยมา ซึ่งไม่มีอะไรเลยนอกจากความถดถอย ความป่าเถื่อน และความชะงักงัน แม้แต่ยุคสมัยของเพทราร์กเองที่ขาดการบรรลุผลเชิงวัฒนธรรมยุคเหล่านี้ต่างถือว่าเป็นยุคแห่งความมืดโดยแท้⁸

อย่างไรก็ตาม การกำหนดยุคแบบบรูนิ ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ในยุคสมัยของเขา ต้องรอไปอีกร้อยกว่าปี เข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 17 ยุคสมัยใหม่อย่างแท้จริง เมื่อนักประวัติศาสตร์เยอรมัน คริสตอฟ เคลเลอร์

⁸ Theodore E. Mommsen. "Petrarch's Conception of the 'Dark Ages'". Speculum: Medieval Academy of America. 17 (2) (1942): 226-242. doi:10.2307/2856364

(Christoph Keller, 1638-1707) หรือ คริสตอฟ เคลลาริอุส (Cellarius) ได้เขียนหนังสือประวัติศาสตร์ ซึ่งต่อมาจะถูกตีพิมพ์ในปี 1709 หลังจากที่เขาเสียชีวิต หนังสือเล่มนั้นคือ *ประวัติศาสตร์สากล (Historia Universalis, Universal History)* ซึ่งเล่มนี้แหละที่ทำให้การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เป็นสามยุค และกำหนดชื่อให้กับยุคเหล่านี้อย่างชัดเจน อันได้แก่ ยุคโบราณ (antiquam aevum - Antiquity) ยุคกลาง (medium aevum - ต่อมาคือ Medieval) และยุคสมัยใหม่ (novum aevum - New Age) กลายเป็นมาตรฐานขึ้นมา^{9 10}

แล้วทำไมต้องเรียก ยุคกลาง?

เนื่องจากแนวคิดเรื่องยุคกลางถือกำเนิดขึ้นจากคนยุคสมัยใหม่ ยุคที่มีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการและอิงคุณค่าด้านวัฒนธรรมจากยุคโบราณ แบบคลาสสิกของกรีก-โรมัน สำหรับพวกเขาแล้ว ช่วงเวลาที่เกิดขึ้นระหว่างยุคคลาสสิกและยุคสมัยใหม่อันเป็นกาลปัจจุบันของพวกเขา ถือว่าเป็นยุคกลาง ยุคที่คั่นกลางระหว่างความรุ่งเรืองสุดขีดของจักรวรรดิโรมันและการฟื้นฟูความรุ่งเรืองนั้นในสมัยเรอเนซองส์ ยุคแห่งความอวิชชา โง่เขลา ป่าเถื่อน งมงาย ตามมุมมองของนักประวัติศาสตร์และนักมานุษยนิยมสมัยเรอเนซองส์ ซึ่งต่อมาพวกนักประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 ก็จะนำมุมมองนี้ไปใช้ตาม และเรียกยุคกลางว่า *ยุคมืด* หรือ Dark Age ในฐานะอีกนามของยุคสมัยนี้¹¹

⁹ "Christoph Cellarius (1638-1707) Namesake of the library". Hochschule Schmalkalden - University of Applied Sciences. <https://www.hs-schmalkalden.de/en/hochschule/organisation/zentrale-einrichtungen/bibliothek/ueber-die-bibliothek/christoph-cellarius>

¹⁰ Peter Raedts. "When were the Middle Ages?". 19th International Congress on Historical Sciences (Oslo, 2000). <https://www.oslo2000.uio.no/program/papers/m2a/m2a-raedts.pdf>

¹¹ Norman Cantor. *Inventing the Middle Ages* (HarperCollins E-book, 2016), THE QUEST FOR THE MIDDLE AGES: II. DISCOVERY AND LEARNING.

3. ยุคกลางแบ่งอย่างไร?

การแบ่งยุคเป็นแนวคิดและกระบวนการที่ค่อนข้างตามอำเภอใจ (Arbitrary) โดยจนถึงปัจจุบัน ก็ยังไม่มีการแบ่งยุคที่เป็นมาตรฐานเด็ดขาด มีแต่การแบ่งยุคยอดนิยมเท่านั้น

โดยปกติแล้ว ยุคกลางจะมีช่วงเวลาคร่าวๆ คือระหว่าง ค.ศ. 500 –1500 เป็นการแบ่งยุคสมัยแบบกว้างๆ ดีเป็นตัวเลขกลมๆ ไม่ได้มีการระบุเหตุการณ์หรือปีเริ่มต้น/ยุติอย่างชัดเจนนัก โดยระบบนี้เป็นการแบ่งช่วงเวลาในแวดวงวิชาการ¹²

แต่ถ้าจะถามหาจุดเริ่มต้นและจุดยุติแบบเป็นเหตุการณ์หรือปี มันก็ยิ่งพอมีการกำหนดอยู่บ้าง แต่การกำหนดนี้ก็ไม่ได้เป็นมาตรฐานสากล

จุดเริ่มต้นของยุคกลางยังเป็นข้อเสนอที่ยังพอหาจุดร่วมกันได้โดยส่วนใหญ่จะอิงจากบรูนิ คือปี ค.ศ. 476 ปีที่จักรพรรดิโรมันตะวันตกองค์สุดท้ายถูกอนารยชนโค่นล้ม ถือว่าเป็นจุดจบของจักรวรรดิโรมันในฝั่งตะวันตกในมุมมองคนทั่วไป

แต่พอจะกล่าวถึงจุดยุติของยุคกลาง จนถึงบัดนี้ก็ยังหาข้อสรุปร่วมกันไม่ได้เสียทีเดียว

บางส่วนบอกว่า เหตุการณ์กรุงคอนสแตนติโนเปิลแตกในปี ค.ศ. 1453 ซึ่งเป็นการสิ้นสุดของจักรวรรดิโรมันตะวันออก ถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของยุคกลาง

บ้างก็เสนอว่า เหตุการณ์ที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) ออกเดินทางไปยังโลกใหม่ ในปี ค.ศ. 1492 ซึ่งอาจถือเป็นจุดเริ่มต้นของยุคสมัยแห่งการสำรวจ ก็น่าจะถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของยุค

¹² Chris Wickham. *Medieval Europe* (Yale University Press, 2016), 1.

กลาง โดยอย่างไรก็ดี หนังสือเล่มนี้จะอิงตรงจุดนี้

อย่างใกล้ชิดก็เสนอว่า การปฏิรูปศาสนาโปรเตสแตนต์ในปี 1517 ก็ถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของยุคกลาง และก็เป็นจุดสิ้นสุดยอดนิยมด้วย¹³

ภายในยุคกลางเอง มันยังสามารถแบ่งแยกย่อยได้อีก โดยส่วนใหญ่นิยมแบ่งออกเป็นสามยุคย่อย ได้แก่ ยุคกลางตอนต้น (Early) ยุคกลางอันรุ่งโรจน์ (High) และยุคกลางตอนปลาย (Late) ซึ่งแต่ละยุคจะมีพัฒนาการแตกต่างกันออกไป และหนังสือเล่มนี้ก็จะใช้ระบบการแบ่งยุคย่อยตามนี้เพื่อความสะดวกของการแบ่งเนื้อหาด้วย

¹³ Norman Davies. Europe – A History (Harper Perennial, 1998), 291-293.

دانشگاه

บทที่ 1

ยุคกลางตอนต้น
ค.ศ. 476-1000

1. การล่มสลายของจักรวรรดิโรมันในตะวันตก

งานเขียนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะเริ่มยุคกลางจากปี ค.ศ. 476 ปีที่จักรพรรดิโรมันตะวันตก โรมูลุส ออกุสตุลลุส (Romulus Augustulus) ถูกโอโดเอเซอร์ (Odoacer) ขุนศึกอนารยชนเผ่าเฮอรูลิ (Heruli) ซึ่งเป็นหนึ่งในชนเผ่ากลุ่มเยอรมานิก ยึดอำนาจและโค่นล้มลงจากบัลลังก์ ถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของจักรวรรดิโรมันในตะวันตก

เรื่องนี้ยังเป็นเรื่องที่ถูกถกเถียงกันอยู่ ทั้งเรื่องที่ว่า จักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลายลงในปีนั้นจริงๆ หรือเปล่า? โรมูลุส ออกุสตุลลุสถูกนับว่าเป็นจักรพรรดิที่ชอบธรรมได้ด้วยหรือ? และเรื่องต่างๆ อีกมากมาย

อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงก็คือ ในวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 476 กองทัพเฮอรูลิของโอโดเอเซอร์บุกเข้ากรุงราเวนนา (Ravenna) เมืองหลวงโรมันตะวันตกได้จริงๆ และทำการโค่นล้มจักรพรรดิโรมูลุส ออกุสตุลลุส แล้วสถาปนาตนเป็นผู้ปกครองอิตาลีจริงๆ และนั่นก็ทำให้อำนาจโรมันตะวันตกเหนือดินแดนอิตาลีถึงแก่การล่มสลาย

และเมื่ออำนาจโรมันเหนือมณฑลอิตาลี ดินแดนส่วนกลางของจักรวรรดิได้ล่มสลายลง มันก็เท่ากับว่า อำนาจโรมันในฝั่งตะวันตกพังทลายไม่เป็นชิ้นดีไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จในวันเดียวฉันใด กรุงโรมก็ไม่มีทางล่มสลายภายในวันเดียวฉันนั้น

จักรวรรดิโรมันตะวันตกไม่ได้ล่มสลายในทันทีเมื่อปี ค.ศ. 476 การล่มสลายของจักรวรรดินี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องซึ่งกินเวลาเป็นร้อยปี และมันก็มีปัจจัยมากมาย มากกว่าคนเถียงด้วยซ้ำ

1.1 จักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ไพศาลกับการะอันใหญ่ยิ่ง

ระหว่างปี ค.ศ. 96-180 จักรวรรดิโรมันอยู่ในยุคสมัยที่เรียกว่าห้าจักรพรรดิผู้ทรงคุณธรรม (Five Good Emperors) ห้าจักรพรรดิที่สืบอำนาจผ่านการอุปถัมภ์โดยจักรพรรดิองค์ก่อนเน้นการอุปถัมภ์ทายาทที่มีความสามารถ หนึ่งในห้าจักรพรรดิเหล่านี้คือจักรพรรดิทราจัน (Trajan, 98-117) โดยในสมัยของพระองค์ จักรวรรดิโรมันมีอาณาเขตยิ่งใหญ่ไพศาลที่สุด จากดินแดนชายฝั่งแอตแลนติกในคาบสมุทรไอบีเรียจรดแม่น้ำยูเฟรติสในมณฑลเมโสโปเตเมียในอิรักปัจจุบัน จักรวรรดิมีอาณาเขตกว้างไกลถึงประมาณ 5 ล้านตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 70 ล้านคน ถือว่าเป็นมหาอำนาจหนึ่งเดียวของยุโรปในขณะนั้น

นี่คือยุคสมัยแห่ง Pax Romana สันติภาพโรมัน นับตั้งแต่การสิ้นสุดสงครามกลางเมืองครั้งสุดท้ายในยุคสาธารณรัฐที่ทำให้อ็อกเทเวียน (Octavian) ขึ้นมาเป็นออกุสตุส (Augustus) ปฐมจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมัน จนถึง ค.ศ. 180 ปีสุดท้ายของจักรพรรดิมาร์คุส ออเรลิอุส (Marcus Aurelius) จักรพรรดินักปราชญ์ ยุคสมัยแห่งสันติภาพอันยาวนาน ยุคทองที่จักรวรรดิโรมันได้พบสันติสุขจริงๆ สันติสุขอันไร้ผู้ต่อกร

แต่ในยุคสมัยนี้เอง เราก็เริ่มเห็นปัญหาแรกของจักรวรรดิโรมัน การขยายอำนาจที่ใหญ่เกินไป (Overexpansion)

ตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐเป็นต้นมา โรมเป็นรัฐที่ขยายอำนาจเรื่อยมา โดยเราอาจเรียกได้ว่า โรมเป็นรัฐทหาร ที่วัฒนธรรมและสังคมถูกอุทิศให้กับการทหารและการขยายอำนาจ สงครามคือส่วนหนึ่งของชีวิตชาวโรมัน และประวัติศาสตร์โรมันก็เต็มไปด้วยสงครามและการขยายอำนาจ และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นตัวช่วยหล่อหลอมวัฒนธรรมโรมันด้วยเช่นกัน

ซีเซโร (Cicero) รัฐบุรุษโรมัน มีความเชื่อว่า เหตุผลที่โรมเดินหน้าเข้าสู่สงคราม ก็คือเพื่อให้โรมได้อยู่อย่างสงบสุข

ในภาษาละตินก็ยังมีวลีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย

Si vis pacem, para bellum (แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ)

และด้วยการขยายอำนาจนี้ มันก็ทำให้จักรวรรดิโรมันกลายเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ไร้ผู้ต่อกร

จักรวรรดิโรมันถือว่าเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ ส่วนหนึ่งก็มาจากอาณาเขตขนาดใหญ่ของมัน แต่ความกว้างใหญ่ของมันก็สามารถกลายเป็นภาระได้ในเวลาเดียวกัน อาณาเขตกว้างใหญ่มัธยมหมายถึงชายแดนกว้างใหญ่ ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือการป้องกัน การรักษายาวนานที่ต้องใหญ่ตาม ทำให้ค่าใช้จ่ายและการบำรุงด้านการทหารเพิ่มมากขึ้น และมันก็ไม่ได้จำกัดแค่การเงินเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งอื่นด้วย โดยเฉพาะเรื่องเสบียงอาหารที่ต้องถูกส่งให้กับกองทัพ โดยถึงแม้ว่าในเวลาต่อมา จักรวรรดิโรมันได้ลดการขยายอำนาจและหันไปเน้นนโยบายรักษาความสงบและป้องกันตัวเองเป็นหลัก ปัญหานี้ก็ยังคงเป็นเรื่องใหญ่ต่อไป

นอกจากกองทัพแล้ว ระบบราชการก็ต้องถูกขยาย ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้น และเนื่องจากยุคนี้เป็นยุคที่ยังไม่มีอินเทอร์เน็ตหรือ

ระบบคมนาคมที่รวดเร็ว ถนนและเครือข่าย การควบคุมและบำรุง
จักรวรรดินานาชาติใหญ่นี้ถือว่าเป็นเรื่องยากลำบากมาก

ดังนั้นความใหญ่โตของจักรวรรดิจึงกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ใน
เวลาต่อมา และถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเสื่อมโทรมและการ
ล่มสลายด้วยเช่นกัน¹⁴

จักรวรรดิโรมันในปี ค.ศ. 117 รัชสมัยของจักรพรรดิทราจัน
(ภาพโดย Andrei nacu)

¹⁴ Donald L. Wasson. "The Extent of the Roman Empire". World History Encyclopedia (2016).
<https://www.worldhistory.org/article/851/the-extent-of-the-roman-empire/>

1.2 การเมืองโรมัน การกบฏ การชิงอำนาจ การกระจายและ การกระชับอำนาจ

ถ้าหากจะถามว่า จักรวรรดิโรมันเริ่มเข้าสู่กระบวนการล่มสลายตั้งแต่ตอนไหน? คำตอบสุดคลาสสิกก็น่าจะเป็นคำตอบของนักประวัติศาสตร์เอ็ดเวิร์ด กิบบอน (Edward Gibbon, 1737-1794) นักประวัติศาสตร์อังกฤษที่ตีพิมพ์ผลงานชิ้นครูอย่าง “The History of the Decline and Fall of the Roman Empire” หรือ “ประวัติศาสตร์การเสื่อมถอยและการล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน”

คำตอบนั้นอ้างอิงจากคาสซิอุส ดิโอ (Cassius Dio) นักประวัติศาสตร์ชาวโรมัน ซึ่งเขียนประวัติศาสตร์ไว้ว่า ยุคแห่งความเสื่อมโทรมของโรม เริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของจักรพรรดิคอมโมดัส (Commodus) พระโอรสของจักรพรรดิมาร์คัส ออเรลิอุส จักรพรรดิผู้ทรงคุณธรรมองค์สุดท้าย โดยรัชสมัยของจักรพรรดิคอมโมดัสองค์นี้ (ค.ศ. 180-192) คือจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมเสีย “จากอาณาจักรแห่งทองคำ สู่อณาจักรเหล็กและสนิม”¹⁵

ยุคของจักรพรรดิคอมโมดัสเป็นยุคสมัยที่จักรวรรดิโรมันเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้ง ยุคก่อนหน้าพระองค์คือยุคสมัยแห่งความรุ่งโรจน์ภายใต้จักรพรรดิผู้ทรงคุณธรรม ซึ่งสืบอำนาจจากการอุปถัมภ์ที่อิงจากความสามารถ แต่จักรพรรดิคอมโมดัสช่างแตกต่างจากจักรพรรดิเหล่านั้นโดยสิ้นเชิง

คาสซิอุส ดิโอซึ่งเป็นคนร่วมสมัยกับยุคจักรพรรดิคอมโมดัส ได้อธิบายว่า พระองค์ไม่ได้ชั่วร้ายโดยกำเนิด หากแต่ตรงไปตรงมามาก

¹⁵ Cassius Dio Cocceianus, “Historiae Romanae”, Perseus Digital Library, Tufts University. (<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0593%3Abook%3D72%3Achapter%3D36%3Asection%3D4>)

กว่าใครๆ แต่ทว่าพระองค์กลับชี้ขาดจะต้องพึ่งพาพระสหายเป็นหลัก พระองค์ทรงไม่ดำเนินนโยบายของพระบิดาต่อไป ไม่ประหัตมัมัยส์ถ์ แบบพระบิดา และด้วยความเขลานี้ ทำให้พระองค์เดินไปในทางกิเลส ตัณหาและโหดร้าย นำไปสู่จุดเริ่มต้นของความตกต่ำ

ในท้ายที่สุด จักรพรรดิคอมโมดัสก็โดนลอบปลงพระชนม์ในปี ค.ศ. 192 ซึ่งหลังจากนี้แหละ จักรวรรดิโรมันก็จะเข้าสู่ยุคสมัยแห่งความขัดแย้งอีกครั้ง หลังจากที่ยาวนานไปนานตั้งแต่ยุคก่อนออกุสตัส

หลังจากสิ้นจักรพรรดิคอมโมดัสไปไม่นาน โรมเข้าสู่ยุคสมัยแห่งความไม่สงบสุข เรียกว่า *ปีห้าจักรพรรดิ (Year of Five Emperors)* เมื่อจักรวรรดิมีจักรพรรดิห้าองค์ในปีเดียวกัน โดยในท้ายที่สุด แม่ทัพ กองทัพโรมันภาคแม่น้ำดานูบ เซพติมิอุส เซเวอรัส (Septimius Severus, ครองราชย์ 193-211) ยึดอำนาจขึ้นมาเป็นจักรพรรดิในปี ค.ศ. 193 และทำการกระชับอำนาจต่างๆ ทำให้จักรวรรดิโรมันกลายเป็นระบบราชาธิปไตยสายทหาร และความสงบสุขแบบ Pax Romana ก็ถูกทำลายลงเพราะสงครามต่างๆ ที่เริ่มประชิดชายแดนจักรวรรดิ ไม่ว่าจะเป็นภัยปาร์เธีย (Parthia) จากตะวันออก หรือพวกคนเถื่อนที่เริ่มบุกประชิดชายแดนแม่น้ำดานูบของจักรวรรดิอีกครั้ง ความกว้างใหญ่ของจักรวรรดิ และภัยคุกคามที่เพิ่มมากขึ้นทำให้มีการขยายขนาดกองทัพจักรวรรดิ และเนื่องจากพระองค์ต้องการสร้างความจงรักภักดีของกองทัพ พระองค์ก็ มีนโยบายเพิ่มเงินเดือนทหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเพิ่มภาษีพลเมืองจักรวรรดิ เป็นการเพิ่มภาระให้กับประชาชนทั่วทั้งจักรวรรดิ¹⁶

หลังจากสิ้นจักรพรรดิเซพติมิอุส เซเวอรัส ราชวงศ์เซเวอรัส (Severan Dynasty) ของพระองค์ก็จะปกครองจักรวรรดิต่อไป จนกระทั่ง

¹⁶ Patrick Hurley. "Septimius Severus". World History Encyclopedia (2011). https://www.worldhistory.org/Septimius_Severus/

ปี ค.ศ. 235 จักรพรรดิเซเวอรัส อเล็กซานเดอร์ (Severus Alexander) ก็ถูกกองทหารของพระองค์ลอบปลงพระชนม์ และจักรวรรดิก็เข้าสู่ยุควิกฤตการณ์ศตวรรษที่สาม (Crisis of the Third Century) เมื่อบรรดาแม่ทัพหัวเมืองต่างๆ ประกาศตนเป็นจักรพรรดิและทำสงครามกลางเมือง ซึ่งความเป็นใหญ่กันเอง ขณะที่จักรวรรดิเริ่มแตกออกเป็นรัฐต่างๆ ที่มีจักรพรรดิเป็นของตัวเอง จนกลายเป็นสามรัฐ ก่อนที่จักรพรรดิออเรเลียน (Aurelian) จะสามารถเอาชนรัฐต่างๆ และพยายามฟื้นอำนาจส่วนกลางของโรม แต่ไม่ว่าจะ พระองค์ก็โดนกองทหารลอบปลงพระชนม์เช่นกัน¹⁷

และในระหว่างช่วงเวลาวิกฤตนี้เอง พวกศัตรูของโรมก็ไม่นิ่งดูดาย ด้านตะวันออก จักรวรรดิเปอร์เซียซาสซานิด (Sassanid) ที่ขึ้นมาแทนที่พวกปาร์เธียก็คุกคามจักรวรรดิฝั่งตะวันออกต่อไป และในพรมแดนด้านแม่น้ำดานูบ พวกชนเผ่าเยอรมานิกก็เคลื่อนไหวอีกครั้ง และสงครามกลางเมืองของจักรวรรดิโรมันก็ทำให้จักรวรรดิเสียดินแดนรอบนอกต่อไป

ความกว้างใหญ่ของจักรวรรดิกลายเป็นปัญหาของจักรวรรดิเสียเอง และมันเป็นสิ่งที่จักรพรรดิโรมันทราบด้วย ดังนั้นในสมัยของจักรพรรดิไดโอคลีเซียน (Diocletian, ครองราชย์ 284-305) จักรพรรดิที่ฟื้นฟูอำนาจส่วนกลางและยุติวิกฤตการณ์ศตวรรษที่สามได้ในปี ค.ศ. 284 โดยผลงานของพระองค์คือการปฏิรูปจักรวรรดิเพื่อแก้ปัญหาความกว้างใหญ่เกินตัวที่สร้างภาระให้กับจักรวรรดิเสียเอง

วิธีการแก้ไขของพระองค์คือการแบ่งส่วนราชการของจักรวรรดิ แต่เดิม จักรวรรดิโรมันมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงโรม แต่ด้วยขนาดใหญ่โตเช่นนี้ มันไม่อาจทำได้ครอบคลุมอีกต่อไป ซึ่งสิ่งนี้พอมสมกับปัญหาเรื่องการชิงอำนาจที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดอย่างในสงครามกลางเมืองที่เพิ่งจบ

¹⁷ Joshua J. Mark. "The Crisis of the Third Century". World History Encyclopedia (2017). https://www.worldhistory.org/Crisis_of_the_Third_Century/

ไป ทำให้พระองค์เล็งเห็นว่า จักรวรรดิจำเป็นต้องแบ่งส่วนการปกครอง และแบ่งอำนาจโดยการตั้งจักรพรรดิเพิ่มเติม เพื่อมาช่วยกันบริหาร ราชการและรับรองอำนาจร่วมกัน ทำให้เกิดระบบจตุประมุข (Tetrarchy)

ระบบจตุประมุขสามารถสรุปได้ดังนี้ จักรวรรดิโรมันจะแบ่งส่วน การปกครองออกเป็น 4 ส่วน ตะวันออก 2 ส่วน ตะวันตก 2 ส่วน ตะวันออก และตะวันตกจะมีจักรพรรดิฝั่งละ 2 องค์ คือจักรพรรดิอากุสโต (Augustus) และจักรพรรดิผู้เยาว์ (Caesar) รวมทั้งสิ้น 4 พระองค์ โดยจักรพรรดิ เหล่านี้จะช่วยกันดูแลจักรวรรดิ และรับรอง มอบความชอบธรรมให้กับ จักรพรรดิอีกองค์ โดยจักรพรรดิอากุสโตจะเป็นผู้แต่งตั้งจักรพรรดิผู้เยาว์ พอจักรพรรดิอากุสโตเกษียณตัวเองไป จักรพรรดิผู้เยาว์ก็จะขึ้นมาเป็น ผู้อากุสโตแทน และแต่งตั้งจักรพรรดิผู้เยาว์รุ่นต่อไป ถือว่าเป็นความ พยายามแก้ไขปัญหาสองอย่าง คือความกว้างใหญ่เกินไปของจักรวรรดิ และปัญหาการสืบทอดอำนาจ¹⁸

แต่ต่อมา ระบบจตุประมุขก็ทำให้เกิดความสับสน เมื่อมีผู้อ้าง สิทธิในตำแหน่งจักรพรรดิเพิ่มมากขึ้น และเกิดการช่วงชิงอำนาจกันอีก ครั้ง ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองอีกระลอก ก่อนจะไปสิ้นสุดในสมัยของ จักรพรรดิคอนสแตนติน (Constantine, ครองราชย์ 312-337) ซึ่งพระองค์ ก็รวมจักรวรรดิกลับมาเป็นหนึ่งได้อีกครั้ง และคราวนี้พระองค์ก็สร้าง ความเปลี่ยนแปลงใหม่ต่อจักรวรรดิอีกครั้ง คือการออกพระราชกฤษฎีกา มิลาน (Edict of Milan) ในปี ค.ศ. 313 ประกาศให้ศาสนาคริสต์กลายเป็นศาสนาถูกกฎหมาย หลังจากทีศาสนานี้ถูกปรักปรำจากจักรพรรดิ ยุคก่อนหน้า และความเปลี่ยนแปลงต่อมาอีกอย่างเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 324 คือการย้ายศูนย์กลางไปนครไบแซนติอุม (Byzantium) ซึ่งถูกเปลี่ยนชื่อ

¹⁸ Donald L. Wasson. "Diocletian". World History Encyclopedia (2014). <https://www.worldhistory.org/Diocletian/>

เป็นคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) ทำให้เกิดศูนย์กลางใหม่ของจักรวรรดิ ทำให้มันมีซีกการปกครองและบริหารราชการแผ่นดินใหม่คือ ‘จักรวรรดิฝั่งตะวันออก’ และความสำคัญเริ่มย้ายไปทางฝั่งตะวันออกมากขึ้น¹⁹

อย่างไรก็ตาม จักรพรรดิคอนสแตนตินก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ จักรวรรดิก็ยังคงเสื่อมถอยไปเรื่อยๆ

จักรพรรดิโรมันองค์สุดท้ายที่ปกครองตะวันตกและตะวันออกพร้อมกัน คือ จักรพรรดิธีโอโดซิอุสที่ 1 (Theodosius I, ครองราชย์ 379-395) จักรพรรดิที่ทำให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำรัฐโรมัน ซึ่งหลังจากที่พระองค์สวรรคต จักรวรรดิสองฝั่งจะถูกส่งมอบให้พระโอรสสองพระองค์ ทำให้จักรวรรดิโดนแบ่งเป็นสองซีกเรื่อยมา

1.3 อนารยชนคนเถื่อนที่ประทุ และคนเถื่อนข้างในประทุ

จักรวรรดิโรมันล่มสลายเพราะใคร? ล่มสลายเพราะอะไร? ถ้าหากเป็นคำตอบยอดนิยม จะตอบว่าโรมล่มสลายเพราะการรุกรานของอนารยชน

การรุกรานของอนารยชน หากอธิบายแบบนี้ มันจะฟังดูเหมือนว่า อนารยชนได้รวบรวมกำลังพลเพื่อบุกเข้าโจมตีจักรวรรดิ นำไปสู่การล่มสลาย อย่างกับว่า “คนเถื่อนเหล่านี้” ต้องการบ่อนทำลายอารยธรรมและจักรวรรดิโรมันให้สิ้นซากอย่างไรอย่างนั้น

แต่ในความเป็นจริง มันก็ไม่ใช่แบบนั้นเสมอไป หากมองจากมุมมองสมัยใหม่ที่เกิดจากข้อมูลใหม่ๆ

ชนเผ่าที่เคลื่อนเข้าสู่อาณาเขตของจักรวรรดิไม่ได้มีเป้าหมายคือ

¹⁹ Donald L. Wasson. "Constantine I". World History Encyclopedia (2013). https://www.worldhistory.org/Constantine_I/

การรุกรานหรือเพื่อการทำลายล้าง หากแต่เป็นความจำเป็นอื่นๆ ความจำเป็นนั้นมาจากสภาพอากาศที่แปรเปลี่ยน ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์

การรุกรานของอนารยชน (Barbarian Invasions) ในปัจจุบันมีคำเรียกแบบใหม่คือ สมัยการย้ายถิ่น (Migration Period) ยุคสมัยของการอพยพของชนเผ่าต่างๆ ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่โลกเมดิเตอร์เรเนียน ทำให้เกิดการปะทะกับจักรวรรดิโรมันซึ่งตั้งอยู่ตรงบริเวณนั้นอยู่แล้ว

อะไรคือสาเหตุของการย้ายถิ่นนี้? คำอธิบายนั้นค่อนข้างหลากหลาย โดยสาเหตุหลักๆ เริ่มจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศทำให้ซีกโลกตอนเหนือเริ่มไม่มีความน่าอาศัยอยู่ ส่งผลให้ชนเผ่าตอนเหนือเริ่มอพยพไปยังที่อบอุ่น เริ่มจากพวกซงหนู (Xiongnu) ที่ไม่สามารถอพยพลงไปที่จีนราชวงศ์ฮั่น (Han) ทำให้ต้องอพยพไปทางตะวันตก กลายเป็นพวกฮัน (Huns) ซึ่งต่อมาชนเผ่าบนหลังม้าพวกนี้ก็จะอพยพไปทางตะวันออกยิ่งขึ้น ไปขับไล่ชนเผ่าเยอรมานิก อย่างพวกโกธ (Goth) พวกซูเอบี (Suebi) หรือพวกแวนดัล (Vandal) และเผ่าอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งพวกนี้เองก็โดนภัยอากาศเปลี่ยนแปลงเล่นงานจนต้องอพยพลงมาจากสแกนดิเนเวีย พวกเยอรมานิกก็โดนพวกฮันไล่ที่จนต้องหนีลงใต้ไปอีกคราวนี้เลยได้เข้าไปยังดินแดนเมดิเตอร์เรเนียนที่อบอุ่นกว่า แต่อยู่ภายใต้จักรวรรดิโรมัน ทำให้โรมันกับอนารยชนปะทะกัน^{20 21}

การเคลื่อนไหวนี้นำไปสู่คำอธิบายยอดนิยมเกี่ยวกับ *คนเถื่อนที่ประตู* (*Barbarians at the Gate*) คนเถื่อนนอกจักรวรรดิได้เข้าประชิด

²⁰ Werner Marx, Robin Haunschild, and Lutz Bornmann. "Climate and the Decline and Fall of the Western Roman Empire: A Bibliometric View on an Interdisciplinary Approach to Answer a Most Classic Historical Question" *Climate* 6, no. 4 (2018): 90. <https://doi.org/10.3390/cli6040090>

²¹ "Barbarian Invasions". *Encyclopaedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/barbarian-invasions>

ชายแดน ได้ทำการรุกรานและเป็นปัจจัยให้จักรวรรดิโรมันล่มสลายลง นี่
คือคำอธิบายหนึ่ง

แต่มันก็ยังมีความอธิบายอีกพวกหนึ่ง ซึ่งกล่าวว่าชนเผ่าเหล่านี้
ไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้จักรวรรดิล่มสลาย หากแต่เป็นว่าชนเผ่าเหล่านี้ถูก
ดึงดูดเข้าสู่จักรวรรดิที่กำลังล่มสลายอยู่ก่อนแล้ว จักรวรรดิกำลังเน่าเฟะ
จากความใหญ่เกินตัวและการชิงอำนาจภายในที่เกิดขึ้นเกือบต่อเนื่อง มัน
เลยทำให้คนเถื่อนเหล่านี้สามารถเข้ามาได้โดยอาศัยความวุ่นวายที่ทำให้
เกิดความอ่อนแอในระบบป้องกัน²²

และชนเผ่าเหล่านี้ ก็ไม่ได้เข้ามาในฐานะผู้รุกรานเสมอไป เพราะ
ชนเผ่าเหล่านี้ บางส่วนก็เข้ามาในฐานะพันธมิตรชั่วคราวของโรมันด้วย

ถ้ายังจำกันได้ จักรวรรดิโรมันประสบปัญหาขนาดอาณาเขตที่
ใหญ่เกินไป ทำให้จักรวรรดิไม่สามารถป้องกันดินแดนได้ทั่วถึง อีกทั้งยัง
เจอกับปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายกองทัพ ปัญหาเหล่านี้รุนแรงยิ่งขึ้นนับตั้งแต่
สงครามกลางเมืองในสมัยวิกฤตการณ์ศตวรรษที่ 3 ที่ทำลายเศรษฐกิจของ
จักรวรรดิ อีกทั้งยังทำให้สูญเสียมณฑลรอบนอกต่างๆ ไปด้วย

ในช่วงศตวรรษที่ 5 นี้เอง ในช่วงเวลาที่จักรวรรดิถูกแยกออกเป็น
สองส่วน และไม่ได้เข้มแข็งแบบแต่ก่อน จักรวรรดิต้องการวิธีการป้องกัน
ดินแดนที่มีราคาถูกกว่ากองทัพประจำการที่มีราคาแพง วิธีการหนึ่งคือ
การมอบดินแดนให้กับชนเผ่าป่าเถื่อนต่างๆ ให้เข้ามาตั้งที่ดินทำกินตาม
มณฑลชายขอบของจักรวรรดิ เพื่อให้ชนเผ่าเหล่านี้กลายเป็นกองทัพ
หน้าด่านและเขตกันชนป้องกันจักรวรรดิจากภัยภายนอก เรียกว่าระบบ
พันธมิตรเฟเดอเรติ (Foederati) กองกำลังทหารกึ่งอิสระภายใต้ผู้นำที่
ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของชนเผ่า และแม่ทัพในมุมมองโรมัน ด้วยเหตุ

²² Thomas F.X. Noble (ed.). *From Roman Provinces to Medieval Kingdoms* (Routledge, 2006), 247.

นี้เอง ชนเผ่าป่าเถื่อนไม่ได้อยู่ที่ประตู หากแต่ผ่านประตูเข้ามาอยู่ในจักรวรรดิแล้ว โดยการเข้ามาของชนเผ่านี้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ส่งผลให้ชนบทเริ่มแตกต่างและห่างเหินจากตัวเมือง ซึ่งพอเกิดความไม่สงบและความสูญสลายของอำนาจส่วนกลาง การควบคุมเหนือมณฑลต่างๆ ก็อ่อนแอลง ทำให้อำนาจปกครองเริ่มตกไปอยู่ในมือชนเผ่าป่าเถื่อนที่เข้ามาตั้งหลักอยู่ในดินแดนเหล่านั้นได้พักหนึ่งแล้ว²³

สถานการณ์แบบนี้ก็ไม่ได้มีแค่ในมณฑลชายขอบเท่านั้น การรับเอาคนเถื่อนเข้ามาเป็นทหารก็ยิ่งทำให้เกิดแม่ทัพโรมันที่มีพื้นเพเป็นคนเถื่อน ซึ่งจะเป็นตัวละครสำคัญในการชิงอำนาจภายในโรมยุคปลายจักรวรรดิ ดังเช่น

สติลิโค (Stilicho, มีชีวิตอยู่ในช่วง 359-408) แม่ทัพเชื้อสายแวนดัลในจักรวรรดิตะวันตก ผู้นำกองทัพโรมันต่อสู้กับคนเถื่อนและศัตรูที่เป็นโรมันด้วยกัน ก่อนจะเจอกับหายนะทางการเมืองและทางทหาร ทำให้ศัตรูในราชสำนักจักรพรรดิโฮโนริอุส (Honorius, ครองราชย์ 393-423) โค่นเขาลงจากอำนาจและประหารเขาทิ้งในปี 408 ซึ่งต่อมากองทหารคนเถื่อนของเขาพร้อมกับครอบครัวก็ถูกไล่สังหารทั่วทั้งอิตาลี พวกเขาจึงไปเข้าร่วมกับกองทัพเผ่าวิสิโกธ (Visigoth) ของอลาริก (Alaric, ครองตำแหน่ง 395-410)²⁴

ริคิเมอร์ (Ricimer, มีชีวิตอยู่ในช่วง 472) แม่ทัพเผ่าซูเอบิของจักรวรรดิตะวันตก ซึ่งต่อมาเป็นอำนาจหลังบัลลังก์ กุมอำนาจเหนือจักรวรรดิตะวันตกผ่านจักรพรรดิหุ่นเชิดหลายพระองค์ ซึ่งหลังจากการ

²³ Paul Fouracre (ed.). *The New Cambridge Medieval History*, Vol. 1: c. 500 – c. 700 (Cambridge University Press, 2006), 49-50.

²⁴ "Flavius Stilicho". *Encyclopaedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Flavius-Stilicho>

ตายของเขา จักรวรรดิโรมันตะวันตกที่เหลือดินแดนไม่มากก็จะเผชิญกับความไม่สงบ และต่อมาก็เผชิญกับการล่มสลายจากการยึดอำนาจของโอโดเอเซอร์ในปี 476²⁵

1.4 เหตุการณ์สำคัญ

ในช่วงเวลาแห่งการย้ายถิ่นนี้ จักรวรรดิโรมันได้เผชิญกับเหตุการณ์สำคัญดังต่อไปนี้

วันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 378 คีกเอเดรียโนเปิล (Adrianople)

ชนเผ่าวิสิโกths ถูกขับไล่ออกจากดินแดนดั้งเดิมโดยพวกออสโตรโกths (Ostrogoth) ซึ่งพวกนี้ก่อพยุพหนีพวกฮันมาอีกที ทำให้พวกเขาต้องอพยพเข้ามาพำนักภายในจักรวรรดิโรมันตะวันออก โดยแลกกับการเป็นกองกำลังเพื่อบริการเพื่อป้องกันชายแดนให้กับจักรวรรดิ แต่กลับเจอกับความไม่ซื่อสัตย์ของแม่ทัพพันธมิตรของพวกโรมัน ทำให้พวกวิสิโกths เจอกับความลำบากในเวลาต่อมา ส่งผลให้พวกเขาก่อกบฏ ทำให้เกิดสงครามโกธิคระหว่างปี 376-382

ในปี 378 จักรพรรดิวาเลนส์ (Valens, ครองราชย์ 364-378) จักรพรรดิโรมันตะวันออกได้ออกนำทัพปราบกองทัพวิสิโกths ด้วยพระองค์เอง โดยกองทัพโรมันและกองทัพคนเถื่อนได้ปะทะกันใกล้กับเมืองเอเดรียโนเปิล โดยผลคือกองทัพของพระองค์โดนกองทัพคนเถื่อนโอบล้อมและตีแตก จนพระองค์สิ้นพระชนม์ลงในการรบด้วย นับเป็นความพ่ายแพ้ที่ตกต่ำที่สุดของกองทัพโรมัน เป็นจุดตกต่ำที่สุดนับตั้งแต่วิกฤตการณ์ศตวรรษที่ 3 เพราะมันทำให้จักรวรรดิสูญเสียกองทัพประจำการซึ่งยาก

²⁵ "Ricimer". Encyclopaedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Ricimer>

แก่การฟื้นฟู ทำให้จักรวรรดิต้องหันไปพึ่งพาคนเถื่อนมากขึ้น

หลังจากศึกนี้จบลง จักรวรรดิก็เจรจากับพวกวิสิโกท ทำให้จักรวรรดิยอมให้ชนเผ่านี้ตั้งรกรากในจักรวรรดิ ในฐานะกองกำลังเพเดอรากิงอิสระ²⁶

ค.ศ. 395 จักรวรรดิโรมันแบ่งออกเป็นจักรวรรดิตะวันออก/ตะวันตก

หลังสิ้นจักรพรรดิวาเลนส์ในปี 378 จักรพรรดิธีโอโดซิอุสก็ครองราชย์จักรวรรดิโรมันทั้งสองซีกจนกระทั่งพระองค์สวรรคตในปี 395 ทำให้จักรวรรดิถูกแบ่งออกเป็นสองซีกและถูกส่งมอบให้พระโอรสสองพระองค์ ได้แก่ จักรพรรดิอาร์คาดีอุส (Arcadius) ได้จักรวรรดิตะวันออก และจักรพรรดิโฮโนริอุสได้จักรวรรดิตะวันตก ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นไป จักรวรรดิโรมันจะถูกแบ่งเป็นสองฝั่งแบบนี้

ค.ศ. 401-410 กองทัพวิสิโกทบุกอิตาลี

ปี 401 กองทัพวิสิโกทของอลาริก อดีตกองกำลังเพเดอรากิงอิสระ ได้เปิดฉากบุกมณฑลอิตาลี ทำให้เกิดการปะทะและความเสียหายหลายครั้ง ซึ่งความเสียหายที่ใหญ่ที่สุดเกิดขึ้นในวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 410 เมื่อกองทัพวิสิโกทบุกเข้าปล้นกรุงโรมได้สำเร็จ จักรพรรดิที่กรุงโรมขณะนั้นไม่ได้เป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิตะวันตกแล้ว (เมืองหลวงขณะนั้นอยู่ที่ราเวนนา ตั้งแต่ปี 402) และการบุกปล้นครั้งนี้ก็ไม่ได้สร้างความเสียหายร้ายแรง ซึ่งผลอาจเป็นการบุกปล้นที่ดูมีความเป็นอารยะที่สุด ด้วยความที่อลาริกก็เคยเป็นแม่ทัพในสารบบเพเดอรากิงอิสระของโรมัน และพวก

²⁶ Peter Heather. The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians (Oxford University Press, 2005). 167-181.

วิสิโธเองก็นับถือศาสนาคริสต์เช่นเดียวกับโรมัน แต่มันก็สร้างความตกใจให้กับจักรวรรดิเป็นวงกว้าง เป็นครั้งแรกที่กรุงโรมถูกตีแตกโดยชนเผ่าป่าเถื่อนนับตั้งแต่เสียให้พวกกอลใน 390 ปีก่อนคริสตกาล²⁷

วันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 406 ชนเผ่าแวนดัล อลัน ซูเอปี และเผ่าอื่นๆ ข้ามแม่น้ำไรน์

ชนเผ่าเยอรมานิกเผ่าต่างๆ ได้แก่ เผ่าแวนดัล (Vandals) อลัน (Alans) ซูเอปี (Suebi) และชนเผ่าอื่นๆ บางส่วนพยายามอพยพหนีภัยพวกฮันด้วยการข้ามแม่น้ำไรน์ตอนบนที่กำลังเป็นน้ำแข็งในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 406 โดยพวกเขาสามารถข้ามผ่านชายแดนแม่น้ำไรน์ตอนบนที่กำลังอ่อนแอและเข้าสู่ดินแดนของจักรวรรดิโรมันตะวันตกได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งต่อมาพวกนี้จะออกปล้นมณฑลกลอล จากนั้นก็ข้ามเทือกเขาพิเรนีส และเข้าสู่มณฑลสเปนต่อไป²⁸

ค.ศ. 429-435 พวกแวนดัลและพวกอลันยึดแอฟริกาเหนือ

เผ่าแวนดัล หนึ่งในชนเผ่าเยอรมานิกที่อพยพเข้ามาในจักรวรรดิโรมันตะวันตก หลังจากที่ถูกไล่ที่ออกมาจากคาบสมุทรไอบีเรีย ชนเผ่านี้และชนเผ่าอลัน ซึ่งขณะนั้นอยู่ใต้ไกเซอร์ิก (Gaiseric, ครองราชย์ 428-477) ก็ข้ามช่องแคบยิบรอลตาร์ ขึ้นฝั่งในแอฟริกาเหนือของจักรวรรดิโรมันตะวันตก จากนั้นก็เข้ายึดมณฑลแอฟริกา (Africa) ซึ่งมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่นครคาร์เธจ (Carthage) ปัจจุบันคือบริเวณประเทศ

²⁷ Peter Heather. The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians (Oxford University Press, 2005). 227-232.

²⁸ Peter Heather. The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians (Oxford University Press, 2005). 483.

Medieval Europe

ระหว่างช่วงเวลาเมื่อกองทัพคนเถื่อนกริชาผลัดกรุงโรม
จนถึงการค้นพบและรั้วเดินคือปะที่ถูกล้มลือออกไป
มันคือยุคสมัยอันยาวนาน

ยุคสมัยแห่งความมืด ความไม่แน่นอน ความรุนแรงและอวิชชา
ยุคสมัยแห่งความแตกต่างและการหลอมรวม
ยุคที่ศาสนาคือปัจจัยสำคัญ เพราะมันคือตัวกำหนดชะตากรรมหลังความตาย
ยุคสมัยแห่งการฟื้นฟูเบื้องต้น
ที่จะเป็นก้าวแรกก่อนจะฟื้นฟูเต็มกำลังในยุคนั้น

นี่คือ “ยุคกลาง”
ยุคที่กระหว่างความเรืองรองของยุคโบราณ
และอรุณรุ่งของยุคสมัยใหม่

GYPZY

ISBN 978-616-301-805-2

9 786163 018052

Cover : Chalermpun P.

ราคา 420 บาท